

Udkast

Internationale og nationale rammebetingelser for internationalisering på uddannelsesområdet

Indledning

Kapitel 1 Internationale rammebetingelser

Kapitel 2 Nationale strategier og rammebetingelser

Kapitel 3 Rådgivende udvalg og organisationer

Bilag: Økonomiske rammer og støtteordninger

Januar 2004

Indledning

Danmark integreres i stigende omfang i den internationale udvikling og arbejdsdeling. Også uddannelsessektoren påvirkes af en række ydre rammer og vilkår, herunder

- 1) Den samfundsøkonomiske udvikling med øget international samkvem og globalisering af alle aspekter af handel, samfundsøkonomi og politik
- 2) Internationale aftaler og regler og de internationale organisationer som Danmark er medlem af i et forpligtende samarbejde
- 3) Nationale regler og finansielle rammer som fastsættes via lovgivning.
- 4) Initiativer og aftaler på institutionelt plan og via faglige organisationer og parter
- 5) Regionale og lokale vilkår - og i sidste ende den enkelte underviser og hans/hendes kompetencer - samt de vilkår og rammer han eller hun arbejder under

Navnlig udviklingen i globale markeder og samhandel har stor betydning for de kompetencer der efterspørges på arbejdsmarkedet, og de vilkår uddannelsesinstitutioner og virksomheder skal agere under i fremtiden. Det stiller nye krav til uddannelsessystemerne, deres internationale aktiviteter og de betingelser som fastlægges herfor på alle niveauer.

Rammerne for den danske uddannelsespolitik fastlægges primært på centralt plan, men med en stigende grad af decentralisering til de enkelte uddannelsesinstitutioner efter principperne om mål- og rammestyrt. Samtidig ser man at væsentlige nyskabelser og uddannelsespolitiske begreber bliver til og udmøntes gennem overnationale og/eller internationale organisationer, for derefter at finde vej til beslutningstagere og beslutningsorganer på de to øvrige planer.

Sigtet med denne oversigt er alene at sætte fokus på de eksisterende formelle, ydre rammer og betingelser for internationaliseringen af de danske uddannelser, og for de vilkår som uddannelsesinstitutioner, lærere, elever og studerende har for at deltage i den stigende internationalisering, dvs. pkt. 2 – 4 ovenfor.

Oversigten er struktureret på følgende måde:

Kapitel 1 beskriver de internationale rammebetingelser

Kapitel 2 beskriver de nationale rammebetingelser

Kapitel 3 beskriver de rådgivende udvalg og organisationer.

I hvert kapitel redegøres summarisk for de organisationer og de rammebetingelser af såvel administrativ som økonomisk karakter der påvirker eller er styrende for de danske uddannelsers internationalisering. For de internationale organisationer m.v. tilsigter oversigten udelukkende at redegøre for overordnede formål og at give eksempler på seneste aktiviteter. I kapitlet om de nationale rammebetingelser er der forsøgt givet en oversigt over eksisterende bestemmelser i lovgivningen på internationaliseringsområdet og deres udmøntning i konkrete initiativer. Kapitel 3 tilsigter udelukkende at give eksempler på det store antal nationale og internationale interesseorganisationer som beskæftiger sig med forskellige aspekter af internationalisering på uddannelsesområdet.

Bilaget giver en oversigt over de vigtigste støtteordninger.

Definitioner

Internationalisering af uddannelser – eller den internationale dimension i læringslandskabet – er ikke i de danske uddannelseslove eller uddannelsesbekendtgørelser beskrevet ved hjælp af formål, slutmål eller trinmål, og er heller ikke defineret formelt af skiftende undervisningsministre. Den internationale dimension opfattes generelt som et rummeligt begreb hvor både indhold, metoder og indsatsniveau kan diskuteres.

Den internationale dimension forstås i denne oversigt som inddragelse af internationale elementer i undervisningen, enten via indhold, undervisningens tilrettelæggelse eller via de didaktiske metoder. Den internationale dimension tager således primært udgangspunkt i en pædagogisk indfaldsvinkel i undervisningen.

Begrebet internationalisering anvendes i en bredere betydning som både kan omfatte den internationale dimension, men også hele det organisatoriske, administrative og strategiske arbejde med internationalisering.

Kapitel 1 Internationale rammebetingelser

Selv om uddannelsespolitikken fastlægges af den danske regering efter beslutning i Folketinget har internationale organisationer og konventioner en stigende indvirkning på udviklingen af og ændringer i de danske uddannelser. Det gælder organisationer hvor Danmark indgår i et politisk forpligtende medlemskab som EU og det nordiske. Eller hvor Danmark gennem tilslutning til internationale konventioner om uddannelse har en vidtgående forpligtelse til at efterkomme konventionens hensigter, som fx aftaler i FN og Europarådet. Endelig påvirkes den danske uddannelsespolitik af de sammenlignelige analyser om undervisning og ressourceanvendelse som løbende gennemføres af OECD.

Den følgende oversigt over de internationale organisationer og processer er struktureret kronologisk efter tidspunktet for deres etablering, herunder for Danmarks eventuelle tilslutning.

Kronologien og analysen af organisationernes aktiviteter viser den udvikling der er sket med internationaliseringen fra primært at være et nationalt fastlagt element i befolkningens almendannelse og mellemfolkelige forståelse, til at det internationale element også er et krav til kompetencer og kvalifikationer inden for mange uddannelser og erhverv.

Blandt praktikere i uddannelsesverden og blandt uddannelsessøgende er der næppe tvivl om at det er samarbejdet i EU og under Nordisk Ministerråd, der er mest synligt. Det skyldes at disse institutioner stiller program- og projektstøtte til rådighed for studerende og lærere m.fl. Andre internationale organisationer eller institutioner agerer mere på det overordnede uddannelsespolitiske plan eller prioriterer støtte til andre dele af verden end Danmark. De fremstår derfor mindre markante i den pædagogiske hverdag.

Nogle organisationer, som fx OECD øver alligevel betydelig indvirkning på den nationale uddannelsespolitik bl.a. via analyser og komparative undersøgelser. Det er imidlertid ikke kun organisationerne der sætter rammebetingelser på uddannelsessamarbejdet. Nye samarbejdsformer med stor betydning er kommet til med Bologna- og København-erklæringerne, hvor de europæiske undervisningsministre har aftalt forpligtende samarbejde på specifikke områder.

Internationale organisationer og processer

Navn	Årstal	Formål
UNESCO - FN's organisation for uddannelse, videnskab, kultur mm	1945	Global fred, sikkerhed og stabilitet gennem samarbejde på bl.a. uddannelsesområdet til fremme af mellemfolkelig forståelse
ILO – Den internationale arbejderorganisation – en særorganisation under FN	1919/1946	Social dialog og samarbejde på arbejdsmarkedsområdet til sikring af social retfærdighed og fredelig sameksistens.
Europarådet	1949	Fred, sikkerhed og stabilitet blandt andet gennem et tæt europæisk samarbejde på uddannelses- og ungdomsområdet
Verdensbanken	1944/1960	Bistand til ulandenes udvikling
OEEC/OECD	1948/1961	Skabe stabil økonomisk vækst
Nordisk Råd/Nordisk Ministerråd	1951/1962	Nordisk samarbejde og nordisk samhørighed
EU	1957/1972	Styrke europæisk samarbejde med respekt for nærhedsprincippet, bl.a. gennem fri bevægelighed af varer, kapital, tjenesteydelser og arbejdskraft
Bologna-erklæringen	1999	Et åbent og frit uddannelsesområde for videregående uddannelse i 2010
WTO/GATS	1995/2000	Frihandelsaftale på serviceområdet, incl uddannelse
København-erklæringen	2002	Et tættere europæisk samarbejde om erhvervsuddannelserne

1.1 UNESCO

1.1.1 Baggrund og formål

UNESCO er FNs organisation for uddannelse, videnskab, kultur og kommunikation. Organisationen er oprettet i november 1945 med det formål at "bidrage til fred og sikkerhed ved fremme af samarbejde mellem nationerne gennem uddan-

nelse, videnskab og kultur". Der er oprettet nationalkommissioner i næsten alle de 189 lande der er medlem af UNESCO. Den danske Unesco-nationalkommission blev etableret i 1946.

1.1.2 Indsatsområder

UNESCO bistår bl.a. ulandene med at bekæmpe analfabetisme og fremme uddannelse til alle. Organisationen lægger vægt på at fremme mellemfolkelig forståelse, styrke de interkulturelle kompetencer gennem uddannelse og virke for demokrati og frihed.

Et af de første uddannelsesinitiativer UNESCO har iværksat, og som fortsat viser sin bæredygtighed, er de internationale skolepartnerskaber – det såkaldte Associated Schools Project - ASP – samarbejdet. Det fejrede i 2003 sit 50 års jubilæum. Danmark har været med siden 2000.

Andre væsentlige UNESCO-initiativer og aktiviteter i de senere år:

- *Livslang uddannelse*
UNESCO begyndte allerede i 1970erne at interesse sig for livslang læring som en væsentlig uddannelsesfaktor i udviklingslandene, men området fik særlig fokus efter at Jacques Delors for UNESCO i 1995 udgav rapporten *Learning -The treasure within*, der fremhævede livslang lærings betydning i en globaliseret verden.
- *Gensidig anerkendelse af uddannelser*
UNESCO var sammen med Europarådet initiativtager til Lissabon-konventionen fra 1997 om gensidig anerkendelse af videregående uddannelse, herunder uddannelser der er adgangsgivende til videregående uddannelser. Konventionen er ratificeret i Danmark og implementeret i dansk lovgivning.
- Hamborg-deklarationen om voksnes læring fra 1997. Det er en erklæring om alle voksnes ret til uddannelse.
- *Verdensdeklarationen om højere uddannelse.*
UNESCO vedtog i 1998 en verdensdeklaration om højere uddannelse, der bl.a. fremhæver de udviklede landes forpligtelser i forhold til bistand til kapacitetsopbygning i ulandene. Der lægges i erklæringen stor vægt på de udviklede landes forpligtelse til at bistå mindre udviklede lande med kapacitetsopbygning via ligeværdige partnerskaber mm. Danmark har tilsluttet sig deklARATIONEN.
- *Uddannelse til alle*
UNESCO overordnede mål om at arbejde for uddannelse til alle har bl.a. udmøntet sig i den såkaldte Dakar-erklæring som 164 lande har underskrevet i 2000, og hvormed de har forpligtet sig på at arbejde for målsæt-

ningen om "Uddannelse til alle" i 2015. Danmark er medunderskriver af erklæringen.

Links: Den danske Unesco-nationalkommission:

<http://us.uvm.dk/int/unesco/unescohem/index.htm?menuid=800520>

Unesco i Paris:

http://portal.unesco.org/en/ev.php@URL_ID=15006&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

1.2 ILO

1.2.1 Baggrund og formål

FNs internationale organisation for arbejdsmarkedet, ILO, er oprindeligt etableret i 1919 og kom i 1946 ind under FN som en særorganisation. Det er en trepartsorganisation med repræsentanter fra arbejdstagere, arbejdsgivere og nationale regeringer.

1.2.2 Indsatsområder

Den betydeligste konvention på uddannelsesområdet er nr. 142 om lige adgang til uddannelse uanset køn eller race. Det påhviler de lande – inklusiv Danmark - som har tilsluttet sig ILOs konvention, hvert 2. år at afrapportere hvorvidt konventionen opfyldes, herunder med angivelse af hvilke nye lovgivningsinitiativer der er gennemført i perioden, og som imødekommer hensigterne i konventionen. Et indsatsområde er udviklingen af uddannelse og menneskelige ressourcer for at kunne begå sig i det globale videnssamfund. Et andet er godkendelse af realkompetencer. Bistand til kapacitetsopbygning i mindre udviklede områder indgår også i ILOs arbejde.

Links: <http://www.ilo.org/>

1.3 Europarådet

1.3.1 Baggrund og formål

Europarådet blev grundlagt i 1949 af 10 nationer, bl.a. Danmark. På uddannelses- og ungdomsområdet udgør Kulturkonventionen fra 1954 en betydelig ramme for arbejdet.

Europarådet er - ligesom UNESCO - et af efterkrigstidens store initiativer der sigter på at fremme den mellemfolkelige forståelse gennem et tættere internationalt samarbejde. Hvor UNESCO har et globalt sigte er Europarådets fokus at arbejde for større europæisk enhed, og at bevare de principper og idealer, som er fælles

for de europæiske demokratier - ikke mindst respekten for menneskerettighederne samt forbedring af de europæiske befolkningers økonomiske og sociale velfærd. Europarådet har i dag 41 medlemslande

Europarådets overordnede formål udmøntes i uddannelsespolitiske initiativer der virker for demokrati og menneskerettigheder og mod fremmedhad og racisme. Mens Europarådets aktiviteter tidligere havde fokus på fremme af samarbejde mellem Øst og Vesteuropa, er aktiviteterne i de senere år suppleret med uddannelses- og samarbejdsprojekter der kan stabilisere og bidrage til opbygningen af Sydøsteuropa, herunder Balkan, samt de tidligere Sovjetrepublikker, Moldavien, Ukraine og Hviderusland.

1.3.2 Indsatsområder

Europarådet har iværksat følgende væsentlige initiativer i de senere år:

- *Samarbejde om fremmedsprokundervisning og historieundervisning/historieskrivning.* - ikke mindst til hjælp for historielærere og beslutningstagere i Øst og Centraleuropa.
- *Undervisning og uddannelse til demokrati* (democratic citizenship).
- *Efteruddannelse af lærere* samt erfaringsudveksling i forbindelse med skolepartnerskaber (School links and exchanges).
- *Gensidig anerkendelse af uddannelser og eksaminer.* Arbejdet for gensidig anerkendelse for at fremme den europæiske mobilitet er et af Europarådets ældste virkeområder, idet Europarådet helt tilbage i 1953 fik vedtaget en konvention om gensidig anerkendelse af adgangsgivende eksaminer. Dets aktiviteter på dette område har fået fornyet aktualitet idet Europarådet sammen med UNESCO var initiativtager til Lissabon-konventionen om gensidig anerkendelse.
- *Ligeret til uddannelse.* Under det sociale charter har der i de seneste været fokuseret ensartede sociale rettigheder, herunder til uddannelse.

Danmark deltager aktivt i flere af Europarådets aktiviteter, herunder samarbejdet om gensidig anerkendelse som har udmøntet sig i den danske lovgivning, herunder loven om anerkendelse af udenlandske kvalifikationer.

Danmark er også engageret i Europarådets aktiviteter på ungdomsområdet, Området fokuserer især på fremme af demokratiforståelse, aktivt medborgerskab mm. Også på dette område er mange aktiviteter rettet mod at inddrage nye demokratier og specielt Sydøsteuropa.

Links: UVMs side: <http://us.uvm.dk/int/int/euroraad/index.htm?menuid=800530>

Europarådets side: http://www.coe.int/T/E/Cultural_Co-operation/education/

1.4 Verdensbanken

1.4.1 Baggrund og formål

Verdensbanken omfatter 5 internationale organisationer der alle sigter mod økonomisk støtte og rådgivning til udviklingslandenes udvikling, bl.a. gennem rentefrie lån til de fattigste lande. Verdensbanken finansierer mange uddannelsesrelaterede projekter. Danmark er medlem af Verdensbanken, og danske uddannelsesinstitutioner, organisationer og virksomheder medvirker i en del projekter under Verdensbanken, både enkeltvis og via forskellige netværks- og konsortiedannelser.

1.4.2 Indsatsområder

Verdensbanken er den organisation i verden der yder den højeste (lånefinansierede) støtte til uddannelse i udviklingslandene. Banken har i 2000 igangsat et stor analyse- og udviklingsprojekt om konsekvenserne for udviklingslandene af den globale fremvækst af vidensbaserede samfund og økonomier. Mens Verdensbanken hidtil har prioriteret støtte til grund- og læreruddannelserne lægges der nu op til at støtte udviklingen af videregående uddannelser og livslang læring, der anses som forudsætninger for at udviklingslandene kan indgå i den fremtidige udvikling.

1.5 OECD

1.5.1 Baggrund og formål

OECD - organisationen for økonomisk samarbejde og udvikling – er oprettet i 1961 som en rådgivende økonomisk samarbejdsorganisation – oprindeligt for de vestlige industrilande. Det overordnede formål for OECD er at virke for stabil og høj vækst i medlemslandene. OECD indsamler og publicerer økonomisk og social statistik med politiske anbefalinger. En stor del af OECDs arbejde består i at udarbejde analyser og rapporter om udviklingstendenser af betydning for landenes økonomiske og sociale politik. Herudover arrangeres konferencer og seminarer. Samarbejde på uddannelsesområdet er inden for de sidste 10 år blevet et voksende indsatsområde for OECD, idet tilgangen dog primært er samfundsøkonomisk med vægt på cost-benefit analyser, udvikling af indikatorer mv.

CERI udgør i dag nerven i OECDs analysevirksomhed. CERI, Centre for Educational Research and Innovation, blev etableret i 1968 og gennemfører de analyseopgaver som udgår fra OECD. Det omfatter både de kvalitetsvurderinger som de

enkelte landes regeringer har bedt OECD om at gennemføre eller tematiske undersøgelser, herunder den løbende Pisa-undersøgelse.

Links: <http://www.worldbank.org/>

1.5.2 Indsatsområder

Eksempler på OECDs aktiviteter:

- *Education at a Glance*: Den årlige rapport med sammenligninger mellem medlemslandene via statistiske indikatorer om uddannelse, uddannelsesfinansiering, udbytte, deltagelse mm. Hvert år belyses desuden særlige temaer. I 2003 er der bl.a. sat særlig fokus på udbytte af læring og studerendes sociale vilkår. Rapporten omfatter også statistikker over antal udenlandske studerende i medlemslandene.
- *Pisa-undersøgelserne* der blev igangsat i 2000 og som hvert 3 år omfatter analyser vedrørende læsning, matematik, naturfag og personlige kompetencer. Med Pisa programmet har regeringerne fra 32 OECD-lande + Brasilien, Kina, Letland og Rusland forpligtiget sig til at overvåge landenes uddannelsessystemer gennem måling af elevpræstationer inden for rammer som alle er enige om. Den primære årsag til at gennemføre målinger er at tilvejebringe empirisk funderet information der kan indgå i grundlaget for politiske beslutninger. OECD/Pisa vil regelmæssigt og rettidigt udvikle policy-orienterede og internationalt sammenlignelige indikatorer for elevpræstationer. Resultaterne for målingerne giver uddannelsespolitikere mulighed for at sammenligne deres eget lands præstationer på uddannelsesområdet med de øvrige.
- *Landeevalueringer og tematiske studier*. OECD kan efter ønske fra medlemslandene foretage en evaluering af dele af et lands uddannelsessystem via et særligt udpeget evalueringsteam. Sådanne evalueringer bruges ofte i forbindelse med et lands ønske om uddannelsespolitiske reformer. Danmark har i 2000 fået foretaget en evaluering af voksenuddannelsessystemet og i 2003 gennemførtes en vurdering af det danske universitetssystem.
- *Livslang læring, GATS- aftalens betydning for international handel med uddannelse samt it-udviklingens betydning* er andre emner som har høj prioritet i OECD i disse år.

Links: UVM om OECD: <http://us.uvm.dk/int/int/oecd/index.htm?menuid=800515>

OECD's egen side:

http://www.oecd.org/topic/0,2686,en_2649_37455_1_1_1_1_37455,00.html

1.6 Det nordiske samarbejde

1.6.1 Baggrund og formål

Det nordiske samarbejde under Nordisk Ministerråd bygger på Helsingfors-aftalen fra 1962, som er revideret med kulturaftalen fra 1997.

Det overordnede mål for samarbejdet på uddannelsesområdet er at udvikle og forstærke det nordiske undervisnings- og forskningssamarbejde. Det skal være lige så let som i ens eget land at skabe kontakter, udveksle ideer og bevæge sig mellem undervisnings- og forskningsmiljøer samt arbejdsmarkedet inden for Norden. Norden skal så vidt muligt kunne betragtes som en enhed på undervisnings- og forskningsområdet. Styrkelse af den nordiske dimension og kultur i europæisk og andet internationalt samarbejde er centralt i hele virksomheden.

1.6.2 Indsatsområder

Bl.a. på grund af det sproglige fællesskab er det nordiske samarbejde noget af det internationale samarbejde som har øvet størst indflydelse på alle dele af uddannelsessystemet, fra folkeskole til forskeruddannelse.

Tilbage i 1970-erne arbejdede man i nordisk sammenhæng på at harmonisere skoleordningerne i de nordiske lande og lette den gensidige anerkendelse. Under Nordisk Ministerråd er der indgået, fx. Overenskomsten fra 1982 for arbejdsmarkedet som giver enhver nordisk borger ret til at bosætte sig og arbejde i et andet nordisk land og få anerkendt sin uddannelse.

Den nordiske overenskomst for gymnasieområdet fra 1993 giver unge adgang til optagelse på og anerkendelse af enhver ungdomsuddannelse på det gymnasiale niveau i andre nordiske lande. En tilsvarende aftale om lige adgang til videregående uddannelser blev indgået i 1996. Til denne sidste aftale er der knyttet en mellemstatslig betalingsordning hvorefter udgifter til studiepladser i de nordiske lande refunderes delvist.

Der er desuden nordiske aftaler om en arbejdsdeling inden for små fagområder, fx små håndværk og smalle videnskabsfag der efter aftale kun er placeret i ét af landene. Et eksempel er uddannelsen til brolægger ved Haslev tekniske skole der som dansk erhvervsskole udbyder skoleundervisning for elever fra alle nordiske lande. Tilsvarende gælder for den nordiske Helsevårdsskole i Göteborg som er nordisk skole for visse videregående uddannelser inden for sundhedssektoren. Skolesamarbejde, mobilitet, kvalitetssikring, gensidig anerkendelse og livslang læring er højt prioriterede emner i det nordiske samarbejde. Fra 2004 lægges de nordiske støtte- og mobilitetsprogrammer om til fem ensartede sektorprogrammer:

- Nordplus Junior for grundskole og ungdomsuddannelser

- Nordplus for de videregående uddannelser
- Nordplus Nabo for samarbejde med Baltikum og Nordvestrusland
- Nordplus Sprog for samarbejde om de nordiske sprog
- Nordplus Voksen for samarbejde på voksenuddannelses- og folkeoplysningsområdet.

Links: UVMs side om det nordiske samarbejde:

<http://us.uvm.dk/int/int/norden/minraad.html>

Nordisk Ministerråds egen side: <http://us.uvm.dk/int/int/norden/minraad.html>

1.7. Den europæiske Union

1.7.1 EU's målsætninger på uddannelsesområdet

Samarbejde om uddannelse og ungdomsanliggender indgik ikke i det oprindelige grundlag for EU samarbejdet. Det er først langsomt kommet med, og et egentligt retsgrundlag for samarbejdet blev først skabt med Maastricht traktaten i 1993 (artikel 149 og 150). EU samarbejdet udgør til gengæld i dag en væsentlig katalysator for meget af det internationale uddannelsessamarbejde som nu finder sted i Europa. Uddannelsessamarbejdet i EU har desuden på nogle områder en mere forpligtende karakter end samarbejdsaktiviteterne i mange af de øvrige internationale organisationer.

I dag bygger EU's uddannelsessamarbejde på *Nice-traktatens (2002) artikel 149* (almen uddannelse og ungdom) og *artikel 150* (erhvervsuddannelse) og omfatter blandt andet samarbejde om

- den europæiske dimension i uddannelserne
- studenter- og lærermobilitet
- samarbejdet mellem uddannelsesinstitutioner og mellem institutioner og virksomheder
- gensidig anerkendelse af studieperioder og eksamensbeviser
- mobilitet på ungdomsområdet

Kompetencefordelingen mellem medlemsstaterne og EU er klar. Det er medlemsstaterne der har ansvaret for undervisningsindholdet og opbygningen af uddannelsessystemerne samt den kulturelle og sproglige mangfoldighed. EU skal udelukkende støtte og supplere medlemsstaternes egen indsats på uddannelses- og ungdomsområdet.

1.7.2 Nye initiativer og målsætninger

Der er navnlig tre overordnede initiativer som i de seneste 5 år har været styrende for EU's aktiviteter på uddannelsesområdet.

Det europæiske råds møde i Lissabon marts 2000. Den europæiske statschefer konstaterede på dette møde at globaliseringen og en ny videnbaseret økonomi udfordrer medlemslandene på en ny og krævende måde. Man satte en nyt og ambitiøst målsætning for EU frem til 2010, som består af 2 ligeværdige dimensioner: en *økonomisk* og en *social*.

- EU skal være den mest konkurrencedygtige og dynamiske videnbaserede økonomi i verden
- EU's vækst skal være holdbar og skabe flere og bedre jobs og større social samhørighed

For at nå målene understregede statscheferne at det krævede radikale ændringer i den europæiske økonomi og et nyt ambitiøst program "for modernisering af de sociale velfærdssystemer og uddannelsessystemerne".

Erklæringen gør uddannelse og forskning til vigtige instrumenter for beskæftigelses- og arbejdsmarkedspolitikken. Nogle af værktøjerne til at nå målene for den fremtidige udvikling er: *Øget mobilitet, transparens, gensidig anerkendelse, kvalitet, livslang læring og øget deltagelse*.

Det mest konkrete projekt i målsætningsaktiviteterne er det detaljerede arbejdsprogram *Uddannelse 2010* som blev vedtaget i 2002

Uddannelse 2010, Uddannelsessystemernes fremtidige mål er et arbejdsprogram som blev vedtaget i 2002 og som er et af de mest konkret initiativer Kommissionen har taget med henblik på at nå Lissabon-målsætningerne. Arbejdsprogrammet fastlægger 13 fælles mål inden for nedenstående 3 hovedområder, som medlemslandene skal søge at opfylde inden 2010:

- Forbedre de grundlæggende faglige og almene kvalifikationer og sikre uddannelsessystemers kvalitet og effektivitet.
- Skabe lige adgang for alle til almene og erhvervs-mæssige uddannelsessystemer
- Gøre almen og faglig uddannelse åben for det lokale miljø, EU og resten af verden.

Det europæiske råds møde i Barcelona 2002 som fastslog at de europæiske uddannelser skal udvikle sig som en målestok for resten af verden i 2010, og at forskningens andel af bruttonationalproduktet skal udgøre 3%. Desuden skal

erhvervsuddannelserne bringes i fokus og indføre samme principper som i Bologna-processen.

Opfyldelsen af målene skal ske efter *den åbne koordinationsmetode*. Det er en samarbejdsmetode som ikke bygger på fælles regler, men på gensidig udveksling af erfaringer, sammenligning på baggrund af fælles kriterier og udbredelse af god praksis.

Foruden disse overordnede målsætninger er der inden for de enkelte uddannelsesområder besluttet specifikke mål og initiativer som er styrende for samarbejdet og for nye initiativer. Det gælder eksempelvis de to hvidbøger på ungdomsområdet fra 2001 og inden for livslang læring fra 2000.

Københavnserklæringen på erhvervsuddannelsesområdet og Bologna-deklæringen for de videregående uddannelser er også af væsentlig betydning, selvom de formelt er vedtaget uden for EU og rækker ud over det formelle EU-samarbejde. De to erklæringer har - og vil fremover have - stor indvirkning på EU's initiativer og konkrete aktiviteter på uddannelsesområdet.

1.7.3 Nye medlemslande

De nye medlemslande deltager allerede aktivt i EU-samarbejdet på de fleste uddannelsesområder. Alligevel forventes det at deres status som fuldgyltige medlemmer fra 1. maj 2004 vil få betydning for samarbejdets intensitet, når de nye lande får samme adgang som de nuværende medlemslande i beslutningsprocessen om tilrettelæggelsen af den europæiske uddannelsespolitikens mål og indhold, og de instrumenter som knytter sig til politikken.

1.7.4 Indsatsområder

Udmøntningen af EU-samarbejdet har ændret karakter over tiden. I 1950'erne og begyndelsen af 1960'erne begrænsede det sig til vedtagelse af en række resolutioner og hensigtserklæringer der skulle styrke den fælles europæiske indsats på særligt afgrænsede områder, navnlig med betydning for arbejdskraftens fri bevægelighed. Senere er der kommet initiativer der skal styrke den gensidige anerkendelse, merit, transparens, studentermobilitet og arbejdskraftens mobilitet, uddannelsessamarbejde gennem partnerskaber og netværk samt kvalitetsudvikling.

Gensidig anerkendelse

I 1960-erne, 70-erne og 80-erne blev der vedtaget en række direktiver om gensidig anerkendelse af uddannelser rettet mod sektorspecifikke især lovregulerede erhverv. Udgangspunkter for de første initiativer var et ønske om en forholdsvis deltaljeret harmonisering af uddannelser for at eliminere hindringer for den er-

hvervsmæssige mobilitet i det indre marked med fri bevægelighed for varer, tjenesteydelser og arbejdskraft.

Senere direktiver om gensidig anerkendelse fra slutningen af 80-erne og begyndelsen af 90-erne bygger mere på gensidig tillid til hinandens uddannelsessystemer, transparens og et frivillig øget samarbejde.

Uddannelsesprogrammerne

I midten af 1980'erne startede de første uddannelsesprogrammer der senere er fusioneret og udvidet. Det oprindelige formål med uddannelsesprogrammerne var at fremme den europæiske dimension gennem udvekslinger af studerende og lærere og samarbejdsprojekter om overførsel af god praksis om nyskabelser på uddannelsesområdet. De kendteste er programmerne Erasmus, nu en del af Sokrates, Leonardo da Vinci og Ungdom. Hertil kommer en række programmer som retter sig mod særlige geografiske områder, som fx Tempus (mod Central- og Østeuropa), EU-USA og EU-Canada, eller om specifikke temaer som e-learning, fremmedsprogsundervisning mm. Disse programmer udgør fortsat det væsentligste grundlag for de konkrete aktiviteter på uddannelsesområdet, men en ny udvikling er på vej. Mens de første programmer udelukkende rettede sig mod samarbejdet inden for medlemslandene og EØS-landene er der kommet flere programmer til der sigter på samarbejde med lande uden for EU, fx Asia-Link, Alfa og Alban, EU-Japan, Tempus-Meda og senest et nyt program Erasmus Mundus der omfatter hele verden.

Links: UVMS side om EU: <http://us.uvm.dk/int/int/eu/index.htm>

EU-kommissionens side: http://europa.eu.int/comm/education/index_en.html

1.8 Bologna-erklæringen

1.8.1 Baggrund og formål

Bologna-processen er et europæisk samarbejde om reformer af de nationale videregående uddannelser. Samarbejdet startede som et beskedent initiativ mellem fire lande i 1998 og er i 2003 vokset til at omfatte i alt 40 europæiske lande. Det har udviklet sig til at blive et af de fælleseuropæiske initiativer som på kort tid har fået gennemgribende betydning for reformer af de videregående uddannelser i hele Europa. Sigtet med det hele er at Europa i 2010 skal fremstå som et frit og åbent område for videregående uddannelse hvor de studerende og færdiguddannede frit kan bevæge sig over landegrænser uden at opleve problemer med anerkendelse eller videreuddannelse.

1.8.2 Indsatsområder

I Bologna-deklarationen fra 1999 blev opstillet følgende seks mål som landene forpligtede sig til at gennemføre:

- Internationalt forståelige og sammenlignelige eksaminer
- et videregående uddannelsessystem med to niveauer
- et meritssystem der fremmer mobilitet
- styrkelse af mobilitet i øvrigt
- samarbejde om kvalitetssikring
- fremme af den europæiske dimension i videregående uddannelser.

I 2001 blev følgende 3 mål tilføjet:

- Styrkelse af livslang uddannelse
- inddragelse af institutioner og studerende i reformprocesserne
- udvikle de videregående uddannelser i Europa til de mest eftertragtede i resten af verden.

I 2003 er det desuden besluttet at inddrage forskning og forskeruddannelse i samarbejdet. Samtidig besluttedes det at sætte særlig fokus på gradstrukturen, den gensidige anerkendelse og kvalitetssikring, herunder nationalt fastlagte niveau- og kompetencebeskrivelser.

Et element i arbejdet med disse tre emner er at udvikle en europæisk kvalifikationsnøgle hvorefter man vil kunne indplacere nationale grader i forhold til en fælles europæisk nøgle. Et udredningsarbejde hvori Danmarks Evalueringsinstitut deltager, er under iværksættelse.

1.8.3 Samarbejdsformer

Mens meget andet internationalt samarbejde bygger på fælles programmer mm, er det væsentligste redskab i Bologna-samarbejdet nationale reformer af uddannelsessystemerne, godt hjulpet på vej af internationale seminarer om Bologna-temaer, fælles pilotprojekter mm.

Links: Den danske Bologna-side www.bologna.dk

Den internationale Bologna-side: <http://www.bologna-bergen2005.no/>

1.9 WTO/GATS

Gats er en frihandelsaftale om serviceydelser, og på initiativ af USA indgår uddannelse nu også i aftalerne. Det har bl.a. i europæiske kredse vakt bekymring om man kan fastholde rammer og finansiering af nationale offentlige uddannelser eller måtte åbne sådanne ordninger for alle uddannelsesudbydere i et givet land. Foreløbig er offentlige uddannelser dog undtaget,

og aftalen har derfor ikke haft den store betydning, men på sigt - og med fremvæksten af et mere kommercielt uddannelsesmarked - vil den formentlig kunne blive reguleringer for en række aktiviteter.

1.10 Københavner-erklæringen

1.10.1 Baggrund og formål

Københavner-erklæringen fik i november 2002 tilslutning fra ministre fra 31 europæiske lande med ansvar for erhvervsuddannelse samt af EU-kommissionen og arbejdsmarkedets parter på europæisk plan. Erklæringen sætter en strategi for at øge erhvervsuddannelsernes kvalitet og attraktivitet i Europa. Vedtagelsen af Københavner-erklæringen følger op på Det europæiske Råds konklusioner fra Barcelona i marts 2002 om at styrke et tættere europæisk samarbejde om erhvervsuddannelsesområdet parallelt med den proces som gennemføres under Bologna-erklæringen for de videregående uddannelser.

Københavner-erklæringen giver mandat til at styrke samarbejdet ved frivillighed og bottom up princippet. Dette for at respektere de store forskelle og den styringsmæssige mangfoldighed der er i de europæiske erhvervsuddannelser.

Med Københavner-erklæringen er der skabt et nyt grundlag for at fremme den europæiske dimension i erhvervsuddannelserne, sikre større gennemsigtighed, forbedre fremdriften i arbejdet med gensidig anerkendelse af kvalifikationer og kompetencer samt samarbejde om udvikling af kvalitetsmetoder og indikatorer

1.10.2 Indsatsområder

Københavner-erklæringen fra 2002 opstiller følgende fire mål og delmål som landene skal styrke i det fremtidige samarbejde om erhvervsuddannelserne

1. Transparens

- Øge europæisk information om uddannelsessystemer
- Indføre Certificate Supplement
- Styrke vejledning til støtte for mobilitet

2. Gensidig anerkendelse af kvalifikationer og kompetencer

- Fremme anerkendelse på sektorniveau, regionalt niveau og nationalt niveau
- Indføre europæiske metoder for merit

- Overføre modeller mellem landene om anerkendelse/godkendelse af uformel læring og kompetencer opnået uden for det formelle uddannelsessystem

3. Kvalitetssikring

- Udveksle modeller med henblik på fælles europæisk tilgang
- Overføre metoder om kvalitet i erhvervsuddannelserne

4. Den europæiske dimension

- Styrke samarbejde og netværk om udveksling af elever
- Udvikle samarbejde og partnerskaber mellem uddannelsesinstitutioner om undervisning

1.10.3 Samarbejdsformer

På initiativ af EU-Kommissionen er der sat et europæisk udredningsarbejde i gang om hvordan de tre af målene – transparens, gensidig anerkendelse og kvalitetssikring – kan realiseres. På grundlag af resultaterne af udredningsarbejdet forventes det at Undervisningsministrene i EU i 2004 træffer nærmere beslutninger om, hvordan målene i Københavner-erklæringen mere konkret kan udmøntes.

Link: <http://presse.uvm.dk/nyt/pm/copenhagen.htm?menuid=0515>

Kapitel 2 Nationale strategier og rammebetingelser

De nationale strategier og rammebetingelser for internationalisering spejler nogle af de udviklingstendenser og aftaler som træffes på internationalt plan. Det gælder bl.a. Bologna-samarbejdet inden for de videregående uddannelser, og det udviklingsarbejde som er begyndt inden for erhvervsuddannelserne med afsæt i Københavner-erklæringen

De nationale rammebetingelser er først og fremmest udtryk for nationale prioriteringer og indsatsområder.

Nedenfor følger en redegørelse for

- nationale strategier for internationalisering af uddannelserne
- internationaliseringselementer i love og bekendtgørelser
- økonomiske rammer af betydning for internationaliseringen.

2.1 Nationale strategier

Den første og eneste samlede debat i Folketinget om internationalisering på uddannelsesområdet fandt sted i 1996 og mundede ud i en opfordring fra Folketinget til undervisningsministeren om at udarbejde en strategi for området. Strategiplanen kom året efter med ministerens redegørelse *Strategier for udvikling den internationale dimension i uddannelserne* fra 1997. Internationalisering som et element i uddannelsernes kvalitetsudvikling og mobilitet var nogle af de elementer som blev behandlet i redegørelsen og som skulle fremmes gennem lovgivning og incitamenter.

Redegørelsen peger på fire områder hvor internationaliseringen skal styrkes:

- Undervisningen og undervisningens indhold
- læreres forudsætninger for at arbejde med den internationale dimension
- studie- og praktikophold i udlandet
- informationsteknologi som led i internationaliseringen.

Strategien fra 1997 har udmøntet sig i en række delinitiativer inden for enkelte uddannelsesområder.

Af tværgående initiativer - men uden for undervisningsministerens redegørelse i 1997 - kan nævnes:

Oprettelsen af Center for Vurdering af Udenlandske Uddannelser i januar 2000 med det formål at varetage vurdering af kvalifikationer opnået i udlandet

Oprettelsen af Ciriuss i juli 2000 med det formål at fremme internationaliseringen af uddannelserne ved at samle forvaltningen af internationale programmer i en brugervenlig organisation og varetage vidensopgaver om internationalisering af uddannelser

Danmarks Evalueringsinstitut i 1999 med det primære formål at gennemføre kvalitetsundersøgelser af de danske uddannelser. Desuden skal instituttet indsamle international viden og erfaringer om evaluering og kvalitetssikring.

Inden for enkelte uddannelsesområder er der på eget initiativ eller som led i forsøgs- og udviklingsarbejde udarbejdet vejledninger og rapporter, hvoraf kan nævnes:

- Temahæfte om den internationale dimension i folkeskolens fag og emner fra 1998
- Rapporten Udviklingsstrategier for erhvervsskoler – en håndbog fra 2000
- To rapporter i 1998 om hindringer for mobilitet og internationalisering af de videregående uddannelser udarbejdet af Rektorkollegiet i et samarbejde med Undervisningsministeriet.

Endvidere kan nævnes at Bologna-deklarationen fra 1999 har haft betydning for reformer og initiativer på de videregående uddannelser. En tilsvarende udviklingen forventes som konsekvens af Københavner-erklæringen fra 2002, hvor tre temaer om transparens, kvalitetssikring og europæisk merit er sat i gang

I 2002 kom *Undervisningsministerens handlingsplan, Bedre uddannelser* hvori det understreges, at hvis Danmark skal være i front i det globale videnssamfund, er det en forudsætning at danskere har kulturelle kompetencer til at begå sig på et internationalt videnbaseret arbejdsmarked. Det er uddannelsessystemets opgave at kunne levere de kompetencer som efterspørges. Der skitseres bl.a. følgende indsatsområder:

- Vejledning og information om internationale uddannelses tilbud
- Øget udveksling af studerende, undervisere og erhvervsaktive
- Strategiske alliancer mellem uddannelsesinstitutioner
- Bedre muligheder for meritoverførsel og anerkendelse
- Implementering af Bologna- og Københavner-deklarationernes målsætninger
- Fremmedsprogskompetencer
- På ungdomsuddannelsesområdet forlagt undervisning i udlandet i et semester.
- Godkendelse af reelle kompetencer erhvervet i udlandet

- Kvalitetsudvikling og international benchmarking

Endvidere kan nævnes at også inden for andre ministerområder er der udsendt strategier og handlingsplaner fx:

- Den tidligere regerings *Erhvervsstrategi .dk21* fra 2001 tillægger internationalisering stor betydning for dansk erhvervslivs fortsatte vækst, og der foreslås en række initiativer der har til formål at styrke erhvervslivets betingelser for at deltage i den øgede globalisering, heraf flere der har fokus på internationalisering på uddannelsesområdet, fx tiltrækningen af udenlandske vidensarbejdere til Danmark.
- *Regeringens videnstrategi – Viden i Vækst, januar 2003* der som overordnet målsætning har at sikre og styrke det danske vidensniveau som et af verdens mest velfungerende og konkurrencedygtige med en god position i den globale videnøkonomi. Der anvises en række indsatsområder på uddannelses- og forskningsområdet, herunder vigtigheden af at institutionerne har brede og fleksible rammer til internationalt samarbejde på tværs af uddannelses- og forskningsinstitutioner og også med virksomheder. Nogle af indsatsområderne har udmøntet sig i den ny universitetslov.
- *Danidas* bistandsstrategier omfatter forskellige indsatser på uddannelses- og forskningsområdet. Den seneste fra 2003 *En verden til Forskel* sætter større fokus på uddannelsessamarbejde end det der tidligere har været tilfældet i forhold til de særlige programsamarbejdslande. Uddannelse er et prioritetsområde i forhold til Benin, Bolivia, Burkina Faso, Nicaragua og Bhutan.

Undervisningsministeren har bebudet en ny redegørelse til folketinget om internationalisering af uddannelserne i folketingssamlingen 2003/2004.

2.2 Uddannelseslove og uddannelsesbekendtgørelser

2.2.1 Formål i uddannelseslovgivningen

Et vigtigt incitament til at styrke den internationale dimension er gennem uddannelseslove og uddannelsesbekendtgørelser, som angiver mål og midler for indsatsen.

Oversigten nedenfor forsøger at sammenstille de eksisterende væsentligste formåls- og retningstilkendegivelser om det internationale i det overordnede lov- og bekendtgørelsesgrundlag for de enkelte uddannelsesområder.

Lov- og bekendtgørelser	Formål
Grundskolen	Folkeskolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk kultur og bidrage til forståelse af andre kulturer.
Alment og erhvervsrettede gymnasium	Formålsparagrafferne i undervisningsministerens seneste lovforslag for alle for 4 uddannelser (gym, hf, hhx, htx) indeholder en formulering om at undervisningen skal bidrage til elevernes forståelse af såvel det nære som det europæiske og globale perspektiv.
EUD	Erhvervsuddannelser skal ifølge Hovedbekendtgørelsens formålsparagraf bidrage til at udvikle elevernes evne til selvstændig stillingtagen og til medvirken i et demokratisk samfund, samarbejde samt <i>fremme international forståelse</i> .
KVU	Loven indeholder ikke formålsformuleringer om internationalisering. Dog indgår der i formålsformuleringerne i bekendtgørelserne for de enkelte uddannelser at de studerende skal opnå interkulturelle kompetencer.
MVU	Loven indeholder ingen formålsformuleringer om internationalisering. Dog indgår der i formålsformuleringerne i bekendtgørelserne at de studerende skal opnå interkulturelle kompetencer.
LVU	<p>Universitetsloven definerer universitetets opgave som at drive forskning og give forskningsbaseret uddannelse <i>indtil højeste internationale niveau</i> inden for sine fagområder.</p> <p>I lovforslagets bemærkninger henvises flere steder til at den nye lov skal sikre universiteterne mulighed for at indgå i internationalt uddannelsessamarbejde, i strategiske alliancer og på det internationale uddannelsesmarked mm.</p> <p>Uddannelsesbekendtgørelserne indeholder i forskelligt omfang formuleringer om det internationale.</p>
VEU-loven	Der er ingen bestemmelser om internationalisering i lovgrundlaget.
Folkeoplysningsloven	Der er ingen konkrete bestemmelser om internationalisering i lovgrundlaget.

Ungdomsområdet	Der er ingen selvstændig lovgivning for ungdomsområdet der beskriver internationalisering.
Prøver i udlandet	Der eksisterer en bemyndigelseslov der giver hjemmel til, at undervisningsministerielle regler kan indeholde bestemmelser om at prøver og eksaminer kan aflægges i udlandet. Det gælder både for de gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelserne.
Forlagt undervisning	I lovgrundlaget for alle ungdomsuddannelser er der en bestemmelse om at undervisningen efter nærmere retningslinier og mod egenbetaling kan forlægges til en institution i et andet land i op til ét år.

2.3 Andre bestemmelser på UVM/VTU-området

2.3.1 Merit og transparens

Der er bestemmelser om merit for udenlandske uddannelsesophold inden for følgende områder:

Uddannelsesområde	Merit	Transparens
Alment og erhvervsrettet gymnasium	<p>Studentereksamensbekendtgørelsen og Meritbekendtgørelsen indeholder bestemmelser om meritoverførsel på grundlag af udenlandsk ungdomsuddannelse</p> <p>Hverken for HHX eller HTX er der i lovgivningen bestemmelser om merit for udenlandske kompetencer.</p>	<p>Der er ingen bestemmelse om at eksamensbeviset for det almene gymnasium skal oversættes til fremmedsprog</p> <p>For HHX og HTX fastsætter eksamensbekendtgørelsen at eksamensbevisernes tekst skal affattes på et eller flere fremmedsprog</p>
EUD	EUD-loven giver erhvervsskolerne adgang til at optage elever i en skoleperiode i et hovedforløb uden uddannelsesaf-tale hvis eleven har gennemført	Eksamensbekendtgørelsen for erhvervsuddannelserne fastsætter, at eksamensbevisernes tekst skal affattes på et eller flere fremmedsprog

	<p>lønnet beskæftigelse af en karakter som modsvarer praktikperioden</p> <p>Faglige udvalg kan godkende afkortning af uddannelsen eller anerkendelse af uddannelsen på grundlag af arbejde eller uddannelse i udlandet</p>	
Videregående uddannelser	<p>Adgangsbekendtgørelsen indeholder bestemmelser om optagelse på baggrund af en udenlandsk studentereksamen, og uddannelsesbekendtgørelsen indeholder bestemmelser om merit for studieperioder i udlandet</p>	<p>Alle uddannelser skal point-sættes efter ECTS-systemet, og point skal fremgå af eksamensbeviset</p> <p>Uddannelsestitlerne for MVU og LVU-uddannelserne er oversat til engelsk i bekendtgørelserne. Dette gælder ikke for KVU-området.</p> <p>Alle videregående uddannelser skal udstede et engelsksproget Diploma Supplement som bilag til eksamensbeviset.</p>

2.3.2 Anerkendelser af udenlandske uddannelser

Rammerne for vurdering og anerkendelse af udenlandske uddannelser er fastlagt i

- uddannelseslove og bekendtgørelser hvorefter uddannelsesinstitutioner eller faglige udvalg bemyndiges til at godkende afkortning, merit eller anerkendelse af uddannelser på grundlag af kvalifikationer eller uddannelser opnået i udlandet.
- lov og bekendtgørelser om Center for Vurdering af Udenlandske Uddannelser. CVUU's opgaver med vurdering af udenlandske uddannelser. CVUU's opgave omfatter vurdering af uddannelser inden for alle uddannelsesområder.

- love og bekendtgørelser om udøvelse af lovregulerede erhverv på baggrund af udenlandske uddannelserne. Lovregulerede erhverv er områder hvor man skal have en myndighedsgodkendelse for at få lov at praktisere det pågældende erhverv. Det gælder fx de fleste sundhedsuddannelser, lærerstillinger på folkeskoleområdet og i de gymnasiale uddannelser, områder med statsautorisation mm. Nogle love grunder sig på nationalt fastsatte bestemmelser, andre er udmøntninger af EU-direktiver om gensidig anerkendelse.

CVUU er med få undtagelser ansvarlig myndighed for vurdering og anerkendelse af udenlandske uddannelser og dermed også for udmøntningen af de internationale bestemmelser på området (Lissabon-konventionen og EU-direktiverne). CVUU indgår i et internationalt netværk om anerkendelse og bidrager derigennem med erfaringsindsamling inden for anerkendelsesområdet.

2.3.3 Kvalitetssikring

EVA - Evalueringsinstituttet

Evalueringsinstituttet har ifølge sit lovgrundlag til opgave at indsamle og formidle nationale og internationale erfaringer om internationalisering. Instituttet indgår i et snævert internationalt netværkssamarbejde bl.a. metodeudvikling inden for evaluering og kvalitetssikring. Instituttet deltager desuden internationalt og nationalt i et samarbejde om at udvikle kvalifikationsnøgler for de videregående uddannelser der definerer uddannelsesniveauer via kompetencebeskrivelser. Centret har i 2003 gennemført en evaluering af den internationale dimension i folkeskolen.

2.3.4 Internationalisering og mobilitet

Cirius – Center for Rådgivning og Information om internationale Uddannelses- og Samarbejdsaktiviteter

Centret er oprettet i juli 2000 ved en sammenlægning af opgaver og organisationer, der tidligere var fordelt på fire centre. Centret varetager forvaltning af internationale udviklingsprojekter og udvekslingsprogrammer - i 2003 til et samlet beløb på ca. 60 mio. kr. Cirius fungerer som videntcenter og varetager informations-, rådgivnings- og serviceopgaver for institutioner, organisationer og myndigheder på internationaliseringsområdet og informerer udlandet om studiemuligheder i Danmark Centret udgiver en årlig statusrapport om internationalisering, en række tematiske rapporter og vejledninger. Centret søger desuden at samle tilgængelig statistik på internationaliseringsområdet.

2.4 Love og regler inden for andre ministerier

Der indgår bestemmelser som har betydning for internationaliseringen inden for

mange andre ministerområder; fx indeholder udlændingeloven bestemmelser om på hvilket grundlag der kan gives opholdstilladelse til at studere, arbejde som forsker eller ekspert i Danmark. Udgangspunktet på uddannelsesområdet er at der gives opholdstilladelse, såfremt ansøgeren kan fremvise bevis på at vedkommende kan optaget på en uddannelsesinstitutioner og kan forsørge sig selv. Opholdstilladelse gives enten på årsbasis eller for den periode uddannelsen er normeret til. Med henblik på at tiltrække udenlandske forskere og eksperter er der endvidere lavet en såkaldt *green card* ordning på områder med arbejdskraftmangel.

Af andre regler som har betydning for internationaliseringen, kan nævnes boliglovgivningen (ungdomsboliger til udenlandske studerende), skattelovgivning, sygesikring mm.

2.5 Kommunale og amtskommunale ordninger

Amter og kommuner har ingen formel myndighed i forhold til det internationale samarbejde, men en del kommuner deltager af egen drift i internationalt samarbejde der har betydning for uddannelses- og ungdomsområdet. Det foregår via venskabsbyarrangementer, via deltagelse i EU- eller andre programmer med relation til uddannelsesområdet. Internationale partnerskaber og eksportnetværk er andre af de aktiviteter som finder sted i dette regi bl.a. koordineret af Kommunernes Landsforening og Amtsrådsforeningen.

Kapitel 3 Rådgivende udvalg og organisationer

På nationale plan er der nedsat en række rådgivende organer som i forskelligt omfang har inkluderet det internationale i deres arbejde. Herudover eksisterer der en lang række Internationale sammenslutninger af interessenter, hvoraf de fleste spiller en betydelig rolle for det internationale samarbejde på uddannelsesområdet. I det følgende gives en kort oversigt over de betydeligste rådgivende, nationale og internationale organer med denne kompetence

3.1 Nationale udvalg og råd på uddannelsesområdet

3.1.1 EU-specialudvalg for uddannelse/forskning

EU-specialudvalgene er nedsat inden for ressortområder og er sammensat af de inden for området betydeligste interessenter. Udvalgene består af ca. 25 medlemmer fra interesseorganisationer og kommuneforeninger og ministerier. Hensigten med EU-specialudvalgene er at sikre at alle interessenter får mulighed for at blive hørt og lejlighed til at udtale sig før en minister får mandat af Folketinget til at afgive den danske regerings holdning i EU. EU-specialudvalg for uddannelse er sammensat af interesseorganisationer, repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter og andre ministerier. Udvalget afgiver udtalelse om forslag der er under behandling i EU's ministerråd.

3.1.2 Sektorspecifikke rådgivende udvalg

Bortset fra universitetsloven er der i øvrige uddannelseslove bestemmelser om nedsættelsen af rådgivende udvalg. Udvalgene rådgiver ministeren i alle spørgsmål vedrørende strukturændringer og forslag til fornyelser af uddannelserne. Afhængig af uddannelsesområderne er udvalgene sammensat af interesseorganisationer, repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter, lærerforsamlinger og skoleledere samt andre ministerier.

Der er efter lovgivningen på de forskellige uddannelsesområder nedsat følgende råd:

- *Grundskolerådet*
- *Rådet for de gymnasiale uddannelser*
- *Rådet for de grundlæggende erhvervsrettede uddannelser*
- *Erhvervsakademirådet*
- *MVU-rådet*
- *Voksenuddannelsesrådet*

Bortset fra MVU-rådet har ingen af de øvrige råd haft internationalisering af uddannelsesområdet systematisk eller af videre betydning på dagsorden. Det afspej-

ler derved mangler om den internationale dimension i uddannelsesområdets lovgivning, som rådene har som grundlag for sit virke.

MVU-rådet afgav på eget initiativ i oktober 2002 en rapport om Internationaliseringen af MVU-uddannelserne med klare anbefalinger til undervisningsministeren om særlige indsatsområder til fremme af mobilitet, transparens og gensidig anerkendelse og internationalisering af uddannelsernes indhold og det faglige og pædagogiske arbejde.

På universitetsområdet har Rektorkollegiet i princippet samme rolle som de rådgivende organer idet det fungerer som rådgivningsorgan for Videnskabsministeren. Rektorkollegiet udsendte i 1997 et debatoplæg om internationalisering af de højere uddannelser. Den er senere fulgt op af delrapporter om hindringer for mobilitet og internationalisering af uddannelsernes indhold og struktur. Kollegiet administrerer desuden for Videnskabsministeriet enkelte internationale samarbejdsaftaler ligesom de selv har indgået enkelte aftaler. Endvidere er der i et samarbejde mellem Videnskabs- og Undervisningsministerierne nedsat en *Bologna-følgegruppe* med repræsentanter for institutioner, myndigheder m.fl. til at følge og rådgive om den danske implementering af Bologna-deklarationen.

3.1.3 Dansk Ungdoms Fællesråd

Dansk Ungdoms Fællesråd er en paraplyorganisation for 70 frivillige ungdomsorganisationer.

DUF arbejder både nationalt og internationalt. Det internationale arbejde sigter på at fremme et aktivt engagement i projekter og opgaver der kan medvirke til at styrke global lighed, fred og afspænding, mellemfolkelig forståelse og samarbejdet mellem unge på tværs af grænser.

I DUFs arbejdsprogram for 2003 -2004 indgår bl.a:

- Igangsættelse af en debat om unges syn på globaliseringen,
- Arbejde for en ny ramme for global folkeoplysning med vægt på globalisering, menneskerettigheder og etik til afløsning for den traditionelle ulandsoplysning.
- Deltagelse i FNs arbejde

Inden for EU er DUF bl.a. involveret i ungdomsinitiativer der relaterer sig til østudvidelsen.

Links: www.duf.dk

3.2 Internationale interesseorganisationer

De fleste nationale organisationer og institutioner har internationale samarbejdsorganer der på europæisk plan fungerer som lobby- og rådgivningsorganer i forhold til mange af de internationale organisationer. Det gælder fx universiteterne der har en fælles europæisk samarbejdsorganisation, *European Association of Universities* (EUA), og det parallelle organ for MVU og KVVU-sektoren: *European Association of Institutions in Higher education* (*Eurashe*).

Links: EUA: <http://www.eua.be/eua/>

Eurashe: www.eurashe.be

EAIE – The European Association of International Educators samler personer der arbejder med internationalisering af uddannelserne, fx internationale koordinatører mm.

Link: www.eaie.org

De europæiske ungdomsorganisationers har en fælles paraplyorganisation kaldet *European Youth Forum*.

Link: <http://www.youthforum.org/en/>

Studerende på videregående uddannelsesinstitutioner har en tilsvarende samarbejdsorganisation kaldet *ESIB - the National Student Unions in Europe*.

Link: <http://www.esib.org/>

Academic Cooperation Association (ACA) er en samarbejdsorganisation for nationale internationaliseringsagenturer som Cirius er medlem af.

Link: <http://www.aca-secretariat.be/>

